

“ŽIVOT VJEČNI”

HELENA SCHULTHEIS EDGELER

Radovi iz ciklusa *Život vječni* Helene Schultheis Edgeler na prvi pogled izgledaju kao da gledamo nečiji san ili podsvijest. To je vizualni prikaz prostora koji istovremeno pripada prošlosti i budućnosti, sjećanju i predviđanju. U tim prizorima vrijeme gubi svoj uobičajeni tijek i postaje slojevito. Povijesni detalji, monumentalna arhitektura i naznake tehnološke budućnosti – ili čak naše stvarnosti – isprepliću se i stapaju u neku novu, hibridnu stvarnost. Kao gledatelji, ulazimo u prostore koji nam djeluju čudno poznato, a istovremeno potpuno strano, kao da promatramo svijet koji se tek stvara ili svijet koji se polako raspada.

Umjetnica se temom umjetne inteligencije bavi još od 2017. godine, puno prije nego što je ona postala dio naše svakodnevice i javnih rasprava. U ranijim radovima ulazila je u dijalog s povijesnoumjetničkim nasljeđem kroz reference na autore i različite vizualne pristupe – od Duchampovih pomaka u razumijevanju umjetničkog djela, Cranachovih i Rafaelovih kompozicijskih modela, preko istraživanja pokreta

Eadwearda Muybridgea, pa do suvremenijih pristupa Davida Hockneya i Masamija Teraoke, kao što uočava kustosica Nada Beroš u predgovoru za autoričinu izložbu *Put It In The Cloud*. Ti su utjecaji bili početna točka iz koje je autorica razvijala svoj prepoznatljiv stil. No, u novijim radovima taj se odnos mijenja. Iako likove i dalje smješta u prostore koji prizivaju monumentalne crkve, palače i ceremonijalne dvorane, umjetnica se sve više oslobađa tereta nasljeđa i okreće vlastitim mentalnim krajolicima.

Prostori koje stvara djeluju poput unutarnjih prostora kolektivnog i osobnog pamćenja – mjesta na kojima se susreću tragovi prošlosti, imaginacija i budućnost. Visoki lukovi, masivni stupovi i velike građevine stvaraju osjećaj uzvišenosti, ali i potmule nelagode. Sve djeluje toliko neuhvatljivo da imamo osjećaj kako ti prostori više pripadaju ljudskoj svijesti nego stvarnom svijetu.

U novom ciklusu *Život vječni*, koji se nastavlja na njezin rad *Deus Machina* iz 2023. godine, autorica ide korak dalje i bavi se vrlo konkretnim problemima. Slika *Bijeg*, umjetna

inteligencija oslobađa ljudskih granica. Pred nama se pojavljuje više AI entiteta čiji se interesi i sukobi isprepliću, ali i otvoreno sudaraju s ljudima. S druge strane, slika *Edikt* izravnije progovara o problemima današnjeg društva i politike, dotičući se rasta radikalne desnice, kulta moći i sve prisutnijeg osjećaja prijetnje. Na njoj umjetna inteligencija preuzima oblike ljudskog ponašanja, ali ih dovodi do zastrašujuće krajnosti, gotovo karikature. Naoružani likovi, koje pamtimo još iz ciklusa *Deus Machina*, ovdje se pojavljuju kao jasan znak skrivene agresije i sukoba koji samo što nije izbio.

Ove personifikacije umjetne inteligencije više nisu samo tehnološki alati ili pasivni računalni sustavi. Oni postaju živa bića s vlastitim odnosima, problemima i interesima. Njihov ljudski izgled ne služi tome da se s njima lakše poistovjetimo, već da stvori nove identitete na samoj granici između poznatog i nepoznatog, prirodnog i umjetnog. Upravo u toj napetosti između stvarnog i simuliranog, između povijesnog iskustva i tehnološke projekcije, nastaju slike melankolične i pomalo sumorne atmosfere, koje istodobno djeluju kao opomena i kao poetska meditacija o vremenu u kojem živimo.

Dora Lučić